

POSTANOWIENIE

Dnia 4 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa A. D.
przeciwko Zespołowi Szkół w K.
o przywrócenie do pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 marca 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w R.
z dnia 11 kwietnia 2013 r., sygn. akt IV Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z 11 kwietnia 2013 r. oddalił apelację skarżącej powódki A. D. od wyroku Sądu Rejonowego w R. z 21 grudnia 2012 r., oddalającego jej powództwo o przywrócenie do pracy i zasądzającego odszkodowanie z zastosowaniem art. 8 k.p. i art. 477¹ k.p.c. Oceniono, że wypowiedzenie było zasadne ze względu na zmiany planu nauczania w pozwanym Zespole Szkół w K. (art. 20 ust. 1 pkt 2, art. 22 ustawy z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela), jednak niezgodne z ochroną zatrudnienia, wynikającą dla powódki z funkcji społecznego inspektora pracy. Sąd Okręgowy stwierdził, że powoływanie się na tę funkcję nie

może być skuteczne, podobnie jak w przypadku działacza związkowego, dla którego ochrona zatrudnienia nie zawsze jest bezwzględna (wyrok Sądu Najwyższego z 26 listopada 2003 r., I PK 616/02). Słuszna była ocena Sądu Rejonowego, że ochrona przed zwolnieniem przewidziana dla powódki wykorzystywana byłaby niezgodnie ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa. Istniały przesłanki zmuszające pozwanego do redukcji zatrudnienia w grupie nauczycieli historii i pozwany próbował zapewnić pełny etat powódce proponując objęcie godzin w bibliotece. Powódka z nieznanych przyczyn odmówiła zgody. Uwzględnienie żądania przywrócenia do pracy, w świetle okoliczności sprawy, pozostawałoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego a ochrona przed zwolnieniem wykorzystywana byłaby niezgodnie ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa i prowadziłaby do jego nadużycia. Ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego – art. 8 k.p., widząc w niej instrument pozwalający na konieczną indywidualizację konkretnych sytuacji, które wymagają odrębnego potraktowania, odmiennego niż to przewidują reguły generalne. W związku z tym roszczenie o przywrócenie do pracy jest nieuzasadnione i pozwala na zastosowanie art. 477¹ k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, to sąd z urzędu może uwzględnić inne roszczenie alternatywne, czyli odszkodowanie zamiast przywrócenia do pracy. Sąd Okręgowy potwierdził rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego, że w sprawie występują warunki do orzeczenia odszkodowania w miejsce żądania przywrócenia do pracy. Dobór do zwolnienia był obiektywny. Od 2008 r. powódka mogła ubiegać się o wcześniejszą emeryturę. Pracodawca nie mógł zatrudniać skarżącej w pełnym wymiarze zajęć. Związek zawodowy aprobował rozwiązanie stosunku pracy.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podano, że: 1) „skarga jest oczywiście uzasadniona, skoro Sąd II instancji dopuścił się naruszenia wskazanych powyżej norm prawa procesowego (*w podstawie kasacyjnej*), odstępując od właściwego rozpoznania zarzutów apelacji, co w konsekwencji doprowadziło do oparcia rozstrzygnięcia na stanie faktycznym ustalonym przez Sąd Rejonowy, który był wszak przez apelującego w znacznej części mającej wpływ na wynik sprawy kwestionowany. Powyższe uchybienie przełożyło się również na

oparcie rozstrzygnięcia na niewłaściwym zastosowaniu powołanych powyżej norm prawa materialnego lub ich pominięciu w zaskarżonym orzeczeniu; 2) w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, polegające na potrzebie dopuszczalności przyjmowania za własne przez Sąd II instancji ustaleń faktycznych Sądu I instancji, w sytuacji zgłoszenia w apelacji zarzutu błędnego ustalenia stanu faktycznego oraz czy w związku z tym wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. nakaz rozważenia zarzutów apelacji nie skutkuje obowiązkiem przeprowadzenia przez Sąd II instancji własnej oceny materiału dowodowego w zakresie zgłoszonych zarzutów, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu wyroku. Ponadto istnieje konieczność dokonania wykładni przepisów prawa materialnego, w tym dotyczących nadużycia prawa przez udział w wyborach na społecznego inspektora pracy, możliwości złożenia dorozumianego oświadczenia woli przez przyjęcie pisma drugiej strony, formy oświadczenia woli nauczyciela wyrażającego zgodę na przeniesienie na inne stanowisko, jak również ochrony stosunku pracy społecznego inspektora pracy lub pracownika występującego uprzednio o ochronę przed dyskryminacją”.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma mankamenty metodyczne i merytoryczne, które nie pozwalają stwierdzić wskazanych w nim podstaw przysądu.

Pierwsza podstawa to twierdzenie, że skarga jest oczywiście uzasadniona, „skoro Sąd II instancji dopuścił się naruszenia wskazanych powyżej norm prawa procesowego, odstępując od właściwego rozpoznania zarzutów apelacji, ...”. Wniosek odwołuje się w tym miejscu do zarzutów podstawy kasacyjnej, co jest nieprawidłowe, gdyż na etapie przysądu nie ocenia się podstaw kasacyjnych. Podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania. Podstawa przysądu, nawet ta szczególna z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., stanowi część skargi odrębną od podstaw kasacyjnych, co oznacza, że skarżąca we wniosku powinna samodzielnie wskazać i wykazać naruszenie prawa, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że wyrok jest wadliwy a skarga oczywiście uzasadniona. Podstawy kasacyjne ani ich uzasadnienie nie zastępują podstaw przysądu. O ile zasadne podstawy kasacyjne prowadzą do uwzględnienia skargi (*a contrario* z art. 398¹⁴

k.p.c.), to w podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. znaczenie ma wykazanie aż oczywistej zasadności skargi. Innymi słowy zarzut wniosku o odstąpieniu przez Sąd od „właściwego rozpoznania zarzutów apelacji” nie jest równoznaczny ze stwierdzeniem, że naruszenie procesowe miało wpływ na wynik sprawy. Tak zbudowany jest warunek procesowej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), zatem tym bardziej odnosi się on do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., czyli o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej można mówić dopiero, gdy uchybienie przepisom postępowania mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sposób niewątpliwy. Nawet gdyby odejść od tego reżimu, czyli odrębności (niezastępowalności) podstaw przedsądu przez podstawy kasacyjne, to kasacyjna podstawa procesowa wychodzi od zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., który bezpośrednio dotyczy oceny odwodów i ustaleń stanu faktycznego, stąd utrwalone jest w judykaturze, że nie może stanowić podstawy zarzuty kasacyjnego ze względu na ograniczenie procesowe z art. 398³ § 3 k.p.c. Z kolei uzasadnienie sporządza się już po wydaniu wyroku, stąd temporalnie jego ewentualne wadliwości z zasady nie mają wpływu na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Oczywiście uprawnione jest wskazanie skarżącej, iż przyjmuje się w orzecznictwie, że nie jest wykluczone oparcie skargi kasacyjnej na zarzucie naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., ale wtedy, gdy uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Tu zaś rozstrzygnięcie opiera się na szczególnej podstawie prawnej, jaką jest klauzula generalna nadużycia prawa lub sprzeczności żądania z zasadami współżycia społecznego, czyli art. 8 k.p. w związku z art. 477¹ k.p.c. Skarżąca powinna więc wykazać wadliwość uzasadnienia wyroku łączoną z nierozpoznaniem konkretnego zarzutu apelacyjnego, czyli naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. i jego wpływu na wynik sprawy. Poprzestanie na ogólnym zarzucie o naruszeniu art. 378 § 1 k.p.c. nie jest wystarczające. Sąd Najwyższy nie rozpoznaje sprawy jako kolejna (powszechna instancja), lecz tylko skargę kasacyjną w granicach zarzutów jest podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Chodzi więc o to, że Sąd powszechny przedstawił określone uzasadnienie zastosowania art. 8 k.p. – co zrelacjonowano syntetycznie wyżej – natomiast we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania brak istotnych kontrargumentów do tego uzasadnienia. W ocenie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wiążą ustalenia stanu faktycznego na których oparto

zaskarżony wyrok. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu i późniejszym rozpoznaniem skargi kasacyjnej z ograniczeniem wynikającym z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Jeżeli więc wniosek próbuje wykazać oczywiście wadliwe zastosowanie prawa materialnego wynikające z naruszenia prawa procesowego, to nie czyni tego skutecznie. Sąd nie kwestionował ochrony zatrudnienia powódki wynikającej z funkcji społecznego inspektora pracy. Poza sporem jest również to, że nastąpiły zmiany organizacyjne prowadzące do ograniczenia zatrudnienia i stosowania art. 20 ust. 1 pkt 2 Karta Nauczyciela. Skarżąca nie kwestionuje podstawowych faktów, w tym doboru do zwolnienia. Innymi słowy jeżeli odwołuje się w podstawie kasacyjnej do naruszenia art. 382 k.p.c., to nie wykazuje, iżby Sąd orzekał nie na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Skupia się na dyskryminacji, która według treści uzasadnienia wyroku nie było rozważana przy stosowaniu art. 8 k.p. Skarżąca dyskryminację przedstawia niejako w przeciwwadze, jednak dopiero w skardze, na pewno nie eksponuje jej w aspekcie zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., czyli nierozpoznania tej dyskryminacji jako zarzutu apelacji. Innymi słowy, jeżeli powódka „wygrała inną sprawę przeciwko pozwanemu o dyskryminację”, to w ocenie zarzucanego naruszenia przepisów postępowania należy w pierwszej kolejności zauważyć, że skarżąca nie zarzuca naruszenia art. 217 § 3 k.p.c. przez Sąd drugiej instancji, czyli braku dostatecznego wyjaśnienia okoliczności spornych. Nie są kwestionowane fakty podstawowe w sprawie, które zresztą wiążą zgodnie z regułą z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Ta konstatacja prowadzi do stwierdzenia, że nieuprawnione jest twierdzenie, że skarga jest oczywiście uzasadniona, ze względu na naruszenie przepisów prawa procesowego. Tym samym nie ma aprobaty dla twierdzenia, że „przełożyło się” to na niewłaściwe zastosowanie norm prawa materialnego lub ich pominięcie w zaskarżonym wyroku, czyli wystąpienia przesłanek wymagających stosowania art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela. Punkt ciężkości sprawy to rozstrzygnięcie w oparciu o klauzule generalne z art. 8 k.p. (w związku z art. 477¹ k.p.c.), które Sąd zastosował odwołując się do określonego uzasadnienia. Klauzula generalna w tym przypadku idzie dalej niż stwierdzenie naruszenia prawa przez pracodawcę (a więc art. 45 § 3 k.p., który w ogóle wyłącza art. 45 § 2 k.p.). Jednak wniosek o przyjęcie skargi nie przedstawia argumentacji

kontestującej bezpośrednio oparcie wyroku na art. 8 k.p. Tak jak wskazano podstawa kasacyjna podlega rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania i nie zastępuje brakującego elementu lub uzasadnienia podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Podobna ocena odnosi się do drugiej podstawy przedsądu. Wniosek jedynie hasłowo twierdzi, że występuje istotne zagadnienie prawne, gdyż zbiór kilku ogólnych i różnych pytań nie składa się na istotne zagadnienie prawne. Czym innym bowiem jest naruszenie przez Sąd art. 378 § 1 k.p.c. i czym innym jest obowiązek samodzielnego ustalenia stanu faktycznego dla zastosowania prawa materialnego. Oczywiście jest, że pierwszeństwo ma przepis art. 378 § 1 k.p.c., czyli obowiązek rozpoznania zarzutów apelacji przez sąd odwoławczy wyprzedza ustalenia stanu faktycznego. Sąd odwoławczy (drugiej instancji) samodzielnie ustala stan faktyczny i może poprzestać na ustaleniach faktycznych sądu pierwszej instancji, o ile je podziela w aspekcie materiału zebranego w pierwszej i drugiej instancji (art. 382 k.p.c.). Czym innym jest obowiązek sądu apelacyjnego wynikający z rozpatrzenia zarzutów apelacji, a więc także gdy dotyczą postępowania dowodowego. Innymi słowy sąd drugiej instancji samodzielnie rozstrzyga sprawę, co poprzedza obowiązek samodzielnego ustalenia stanu faktycznego, a co wyprzedza obowiązek rozpatrzenia zarzutów apelacji. W konsekwencji prawo materialne stosuje dopiero po rozpatrzeniu zarzutów apelacji i dokonaniu własnych ustaleń faktycznych. Nie są to jednak zasady szczególnie skomplikowane, a przede wszystkim nie składają się na istotny problem w wykładni i stosowaniu prawa procesowego. Odwoływanie się do tych kwestii jakościowo nie osiąga rangi istotnego zagadnienia prawnego. Nie ma też podstaw aby dokonywać wykładni przepisu, który stanowi klauzulę generale (art. 8 k.p.). Byłoby to wbrew funkcji tego przepisu. Skoro ustawodawca uznaje, że takie regulacje są w prawie nieodzowne i konieczne, a zwłaszcza do szczególnych sytuacji, to nie jest rolą orzecznictwa, w tym również Sądu Najwyższego dokonywanie wykładni, która ograniczałaby treść tych klauzul, gdyż nie jest możliwe i zresztą uprawnione dokonanie pełnej egzemplifikacji sytuacji i okoliczności do których klauzula generalna ma lub może mieć zastosowanie. Poza tym wniosek wchodzi w sferę stosowania prawa w konkretnej sprawie, co całkowicie różni się z uniwersalną (abstrakcyjną) funkcją podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż odwołuje się do oceny

nadużycia prawa przez udział w wyborach na społecznego inspektora pracy. Otóż poza sporem było, że pracodawca naruszył przepis o ochronie zatrudnienia społecznego inspektora pracy i stąd nie ma znaczenia wcześniejszy udział skarżącej w wyborach na społecznego inspektora pracy. Wykracza to poza potrzebę argumentacji, gdyż wystarczy stwierdzić, że nie sformułowano i nie opracowano istotnego zagadnienia prawnego, które ma na uwadze przepis art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Dalsze pytania o formę oświadczenia woli nauczyciela, o ochronę stosunku pracy społecznego inspektora pracy lub pracownika występującego uprzednio o ochronę przed dyskryminacją również nie wykraczają poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa, co nie składa się na istotne zagadnienie prawne.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie § 12 ust. 1 pkt 1 i § 13 ust. 4 pkt 2 (stosowanego odpowiednio do odpowiedzi na skargę) rozporządzenia z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.